

10. Указ Президента України «Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі» : від 16.11. 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 224.
11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Єдину базу даних електронних адрес, номерів факсів (телефаксів) суб'єктів владних повноважень» : від 05.01.2001 р. // Офіційний Вісник України. – 2011. – № 2. – Ст. 102.

Ключові слова: адміністративний суд, нормативно-правовий акт, міжнародний договір, закон, підзаконний нормативно-правовий акт.

Ключевые слова: административный суд, нормативно-правовой акт, международный договор, закон, подзаконный нормативно-правовой акт.

Key words: administrative court, normative legal act, international treaty, law, by-law normative legal act.

ФОМІНА ОКСАНА ІГОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури*

ДО ПИТАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯ ДОВІРОЮ У ВІДНОСИНАХ АДВОКАТ-КЛІЄНТ

Складність побудови відносин між адвокатом та клієнтом обумовлюється тим, що вони ґрунтуються не лише на правових, але й морально-етичних та психологічних нормах. Крім того, результат надання правничої допомоги залежить не лише від оцінки доручення клієнта з точки зору закону, але й від довіри, що існує між ним та адвокатом. Нагадаємо, що почуття довіри у клієнта формується на підставі авторитету адвоката для нього, професійної та ділової репутації адвоката, його особистих якостей, психологічних здібностей, тривалості знайомства та бажання самого клієнта довіряти. Досліджуючи проблематику довіри між адвокатом та клієнтом, не можна оминати таке явище як зловживання довірою.

Зазначимо, що в юридичній літературі відсутній єдиний підхід щодо визначення цього поняття. Так, Г.А. Анісімов розглядає її як спосіб вчинення злочину, який передбачає використання правомірно наданих винному повноважень, зумовлених фактичними чи юридичними підставами й особливим характером відносин довіри на шкоду довірителю всупереч його волі. Крім того, вчений вказує, що шкода може бути завдана не лише довірителю, але й третім особам [1, с. 21]. У свою чергу Смоленський М.Б. розуміє під нею використання особливих довірчих відносин, що склалися між шахраєм та власником майна, у результаті чого майно переходить у власність винуватого [2, с. 222].

Варто звернути увагу, що чинне законодавство про адвокатську діяльність та корпоративні акти органів адвокатського самоврядування не

містять згадки щодо зловживання довірою з боку адвоката. Але в деяких країнах ситуація склалася дещо по-іншому. Так, в ч. 3 ст. 5 Кодексу професійної етики адвоката в Російській Федерації закріплено, що зловживання довірою є несумісним зі званням адвоката [3]. У Люксембурзі, як вказує С.О. Іваницький, зловживання довір'ям є підставою для відмови професійними асоціаціями в праві адвоката на здійснення переважної діяльності, тобто пов'язано із спеціалізацією його діяльності [4, с. 71]. Дослідження досвіду США та Великобританії свідчить, що використання поняття «зловживання довірою» пов'язано із здійсненням фідучіарної діяльності. Крім того, як правило, статус довірителя має загальний характер, тобто ним може бути як адвокат, так і інша особа [5].

Оминаючи проблематику цього виду діяльності, звернемо увагу на положення ст. 190 КК України, в якій зловживання довірою є способом шахрайства. М.І. Мельник та М.І. Хавронюк роз'яснюють, що воно полягає в недобросовісному використанні винною особою відносин, заснованих на довірчих особистих або юридичних стосунках з особою, яка є власником майна або володіє ним. Отже, специфікою цього складу злочину є наявність довірчих відносин, що склалися між винним і потерпілим та базуються на юридичних (цивільно-правових, трудових, службових) та (або) фактичних (родинних, дружніх) відносинах [6, с. 488]. Наведені ознаки повністю відповідають відносинам, що існують між адвокатом та клієнтом.

Звернемо увагу, що проблематика зловживання довірою у відносинах адвокат-клієнт є малодослідженою. Проте актуальність її вивчення обумовлюється наявністю практичних випадків, що, переважно, пов'язані із отриманням гонорару та не виконанням обов'язків з наданням правничої допомоги. Так, 16.05.2014 р. члени Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області отримали заяву щодо вчинення шахрайських дій адвокатом. Заява містила вимогу притягти адвоката Оснач С.А. до відповідальності і повернути отриманий гонорар. Звісно, члени дисциплінарної палати не могли задовольнити скаргу адже це не належить до сфери їх компетенції [7].

Отже, враховуючи специфіку зловживання довірою з боку адвоката можна виокремити такі її ознаки: 1) укладання договору про надання професійної правничої допомоги; 2) наявність довірчих відносин; 3) використання довірчих відносин з метою отримання винагороди; 4) намір не виконувати зобов'язання; 5) спричинення матеріальної шкоди. Звісно, вчинення шахрайських дій може призвести і до пропущення клієнтом процесуальних строків у судовому провадженні, порушення зобов'язань щодо інших осіб, наприклад, контрагентів у господарських операціях тощо. Проте такі наслідки мають не є обов'язковими та мають факультативний характер.

У якості висновку, зазначимо, що вказану проблематику необхідно вивчати паралельно з дослідженням такої риси людського характеру як довірливість. Відповідно до словника, довірливий – той, що легко довіряє або схильний довіряти кому-небудь [8]. Безумовно іноді клієнти також намагаються ввести адвоката в оману задля приховання обставин злочину або відтягування сплати гонорару, посилаючись на своє

матеріальне становище. Проте, враховуючи психологічні особливості кожної з сторін договору, специфіку ситуації, коли він укладається, моральну підготовленість до процесуальних дій та обізнаність щодо їх змісту, стає очевидним, що саме клієнт знаходиться в зоні ризику через можливі дії з боку адвоката, адже для нього адвокат є рятівником в складній життєвій ситуації.

Список використаної літератури:

1. Анісімов Г. М. Зловживання довірою як спосіб учинення злочину. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 128. С. 20-28.
2. Смоленский М.Б. Адвокатская деятельность и адвокатура РФ. Изд. 3-е исправленное и доп. Ростов н/Д.: Феникс, 2004 г. 256 с.
3. Кодекс профессиональной этики адвоката от 31.01.2003 г. URL: <https://fparf.ru/documents/fpa-rf/documents-of-the-congress/the-code-of-professional-ethics-of-lawyer/>.
4. Іваницький С.О. Спеціалізація як принцип організації адвокатури. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. № 4. 2015. С. 64-77.
5. Goldsholle G. Abuse of trust: Breach of Fiduciary Duty by the Trustee. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2559664.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 4-те вид., переробл. та доповн. / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К.: Юридична думка, 2007. 1184 с.
7. Неякісна правова допомога: про особливості дисциплінарної відповідальності й судову практику. *Сайт Ради адвокатів Київської області*. URL: <https://radako.com.ua/news/neyakisna-pravova-dopomoga-pro-osoblivosti-disciplinarnoyi-vidpovidalnosti-y-sudovu-praktiku>.
8. Словник української мови URL: <http://sum.in.ua>.

Ключові слова: адвокат, клієнт, довіра, довірливість, зловживання довірою.

Ключевые слова: адвокат, клиент, доверие, доверчивость, злоупотребление доверием.

Key words: advocate, client, trust, credulity, breach of trust.